

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK, EVLİLİK VE GELECEĞE YÖNELİK BEKLENTİLERİ

Dr. Yasemin AKMAN (*)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yüksek Öğretim yıllarını kapsayan 18-25 yaşları arası çoğu gelişim psikologları tarafından yetişkinliğe geçiş dönemi olarak kabul edilerek, "gençlik çağı" olarak adlandırılmaktadır (Kılıçcı, 1989). Bu çağda genç belli bir işe sahip olmak için çaba göstermeye başlamış, ailesinden ayrılarak bağımsızlığa doğru yönelmiş, yeni arkadaşlıklar ve sosyal örüntüler içine girmiş, karşı cinsle yakınlaşarak eş aramaya başlamıştır. Kısaca, bu dönemde genci, daha önceki gelişim dönemlerinde pek karşılaşmadığı ve üstesinden gelinmesi gereken değişik sorunlar beklemektedir. Bazı gençlerin bu dönemde gelecekteki yaşam biçimlerine ilişkin belirgin hipotezleri olabileceği gibi, bazılarının da belirgin bir planı olmayabilir. Ancak ileride nasıl bir strateji izleyeceğine yönelik herhangi bir planı olsun ya da olmasın, her gencin gelecekte bir yetişkin olarak nasıl bir yaşam tarzına sahip olacaklarına dair bazı beklentilerinin olması doğaldır.

Sosyal Öğrenme kuramına göre, bireyin geçmiş yaşantıları sırasında aldığı pekiştireçler, geleceğe yönelik beklentilerini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle belli bir alandaki beklentiye, geleceğe yönelik dilek ve arzuların çok bireyin kendisine yönelik algıları biçimlendirmektedir. Rotter (1954) gibi sosyal öğrenme kuramcıları "beklenti" kavramını geçmiş yaşantılara ve benzer alanlardaki deneyimlere dayanarak, gelecekte belli bir alandaki başarı ya da performansa ilişkin düşünceler olarak tanımlamaktadırlar.

Beklentilere ilişkin olarak yapılan araştırmalarda, beklentileri oluşturan değişkenler üzerinde durulmakta, özellikle de başarı beklentisi üzerinde odak-

(*) Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi

laşılmaktadır. Desteği iten ya da dıştan alma (Rotter, 1975), daha önce geçirilen yaşantılar ve bireyin tutumu (Feather, 1966) gibi bağımsız değişkenlerin beklenti üzerindeki etkileri araştırma konularına örnekler olarak verilebilir. Bir alandaki başarı ya da başarısızlığın genelleştirilerek, farklı alanlardaki başarı beklentisini de etkilediği varsayımından hareket edilerek Fibel ve Hale (1978) tarafından geliştirilen bir ölçekle de, bireylerin gelecekteki başarı beklentileri yordanmaya çalışılmaktadır.

Öte yandan gelecekteki meslek ya da iş yaşamına yönelik beklentilere ilişkin olarak yapılan araştırmalarda da, önceki başarı ya da başarısızlıkların meslek beklentisini etkilediği gösterilmektedir (Greenhouse ve diğ., 1983). Bununla birlikte, meslek beklentisi ile daha farklı değişkenlerin ilişkisini gösteren araştırmalarda bulunmaktadır. Bazı araştırmalara göre, kişilerin meslek algıları ile mesleki beklentileri arasında ilişkiler bulunmaktadır (Bourjail, 1984). Geçirilen niversite yaşantısının da meslekle ilgili beklentileri etkilediğini gösteren araştırma bulguları mevcuttur (Dalal ve Singh, 1986; Erden, 1990).

Üniversite yaşantısının sadece mesleki beklentileri değil, geleceğe yönelik diğer alanlardaki beklentileri de etkilediği nes rilebilir. Bu s re içinde yaşanılan başarı ve başarısızlıklar, alınan pekiştireçler, eğitim ortamının niteliği gibi faktörler bireyi etkileyip, niversiteye yeni başladığı dönemlerdeki beklentilerindeki değişikliklere yol açabilir. Bu konuda Biddle ve arkadaşları (1990) tarafından yapılan bir araştırmada da; geçirilen niversite yaşantısının, bireyin değerleri ve d nyaya bakış tarzında farklılıklara yol açtığı gösterilmiştir.

Yapılan bu araştırmada da, üniversitede geçirilen eğitim s recinin, gelecekte bazı alanlardaki beklenti d zeylerinde bir değişikliğe yol açıp amadığı açığa çıkarılmaya çalışılmış, ancak beklentilerin nasıl olduğu üzerinde durulmamıştır. Araştırmadan elde edilecek bulguların; niversitenin farklı bl mlerinin öğrencilerine genellenemese de, üniversitede geçirdikleri yılların ve ğrencisi olunan bl m n, gençlerin geleceğe yönelik beklentilerini nasıl etkilediğine ilişkin ipuçları verebileceği umulmaktadır.

Problem

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fak ltesi birinci ve son sınıf ğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri sınıflarına, cinsiyetlerine ve devam ettikleri anabilim dallarına göre farklılık göstermekte midir?

Alt Problemler

1. Eğitim Fakültesi birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri açısından bir fark bulunmakta mıdır?
2. Eğitim Fakültesine devam eden birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerinde cinsiyetlerine bağlı olarak bir fark var mıdır?
3. Eğitim Fakültesi birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, öğrencisi oldukları ana bilim dallarına göre gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri farklılık göstermekte midir?
4. Eğitim Fakültesi anabilim dallarının herbirinin, birinci ve son sınıf öğrencileri arasında gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri açısından bir fark görülmekte midir?

Tanımlar

Gelecek Beklentisi: Öğrencilerin beklenti ölçeği içindeki, gelecekle ilgili beklenti alt ölçeğinden elde ettikleri puan.

Meslek Beklentisi: Öğrencilerin beklenti ölçeği içindeki, meslekle ilgili beklenti alt ölçeğinden elde ettikleri puan.

Evlilik Beklentisi: Öğrencilerin beklenti ölçeği içindeki, evlilikle ilgili beklenti alt ölçeğinden elde ettikleri puan.

Genel Beklenti: Öğrencilerin beklenti ölçeğinin tümünden elde ettikleri puan.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı, izlenen işlem yolu ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 1990-1991 Öğretim Yılında, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri, Yabancı Diller Öğretmenliği ve Fen Bilimleri Öğretmenliği bölümleri birinci ve dördüncü sınıf öğrencileridir. Araştırmanın

örneklemini ise veri toplandığı sıralarda derste bulunan, 266'sı birinci, 225'i dördüncü snifta olan toplam 491 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesi içinden seçilen anabilim dalları, ağırlıklı olarak eğitim alanında çalışacak elemanlar yetiştirmeyi amaçlamalarına karşın; Psikolojik Hizmetler, İngilizce Öğretmenliği, Fizik Öğretmenliği, Eğitim Programları ve Öğretimi gibi birbirlerinden farklı onbir alan içinde öğrenci yetiştirmeleri nedeni ile, farklı bölümlerden oluşan küçük bir üniversite örneklemini gibi düşünülebilir. Örnekleme giren öğrencilerin anabilim dallarına göre dağılımları ve örnekleme içindeki yüzdeleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

TABLO 1

Örnekleme Giren Öğrencilerin Anabilim Dallarına Göre Sayı ve Yüzdeleri

Anabilim Dalı	Öğrenci Sayısı	Yüzde (%)
Eğitimde Psikolojik Hizmetler	56	11.4
Eğitim Programları ve Öğretimi	44	9.0
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	42	8.6
Eğitim Yönetimi Teftişı Plan. ve Eko.	34	6.9
İngiliz Dili Öğretmenliği	32	6.5
Fransız Dili Öğretmenliği	42	8.6
Alman Dili Öğretmenliği	60	12.2
Biyoloji Öğretmenliği	30	6.1
Fizik Öğretmenliği	43	8.7
Kimya Öğretmenliği	50	10.2
Matematik Öğretmenliği	58	11.8
TOPLAM	491	100.0

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerine yönelik bilgiler toplamak amacı ile araştırmacı tarafından bir beklenti ölçeği geliştirilmiş ve bu ölçekten elde edilen veriler araştırmada kullanılmıştır.

Beklenti Ölçeğinin Geliştirilmesinde İzlenen Yol

1. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinin değişik bölümlerine devam eden toplam 63 öğrenciye, geleceğe yönelik beklentilerinin neler olacağı konusunda kompozisyonlar yazdırılmıştır.

2. Kompozisyonlar incelenerek, öğrencilerin beklentilerinin gelecek, meslek ve evliliğe ilişkin olarak yoğunlaştığı görülmüştür. Bu üç alanda çoğunluk tarafından ifade edilen beklentiler, olumlu ve olumsuz beklenti yansıtan düz cümleler biçimine dönüştürülerek, bir beklenti listesi hazırlanmıştır.

3. Hazırlanan liste, Psikolojik Danışma ve Rehberlik dalında en az uzmanlık derecesi almış 20 kişiye verilerek, listedeki ifadelerin herbirinin ne tür bir beklentiyi yansıttığını belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca uzmanlardan, her madde için belirttikleri beklenti türünün, bu beklentiyi ne derecede temsil ettiğini de, üç dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinde göstermeleri de istenmiştir.

4. Listedeki maddeler arasında, beklentinin türüne ilişkin olarak uzmanların en az % 80'inin birleştiği maddeler belirli bir türe girecek maddeler olarak gruplandırılmış ve uzmanların çoğunlukla maddelerdeki ifadeler üzerinde yaptıkları düzeltmeler de dikkate alınarak, 52 maddelik yeni bir beklenti listesi hazırlanmıştır.

5. Hazırlanan bu beklenti listesi, Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencilerinden 72 kişilik bir gruba verilerek, maddelerin "beklentime çok uygun"dan, "beklentime hiç uygun değil"e uzanan Likert tipi beşli bir derecelendirme içinde değerlendirmeleri istenmiştir. Aracın güvenilirliğini iç tutarlılık açısından incelemek için, öğrencilerin ölçeğe verdikleri cevaplara göre, tüm ölçek ve alt ölçeklerdeki maddeler için Cronbach-alpha katsayıları hesaplanmıştır.

6. Yapılan analiz sonucunda Cronbach-alpha katsayıları düşük olan maddeler ölçekten çıkarılmış, herbir alt ölçek için eşit sayıda olumlu ve olumsuz madde seçilerek; gelecek, meslek ve evlilik alt ölçeklerinin herbirinde 14 er madde olmak üzere, alt ölçeklere ilişkin maddelerin karışık bir sıra ile verildiği, toplam 42 maddelik bir ölçek elde edilmiştir.

Ölçeğin iç tutarlılığı gelecek beklentisi alt ölçeği için 0.92, meslek beklentisi alt ölçeği için 0.81, evlilik beklentisi alt ölçeği için 0.82, tüm ölçek için ise 0.87 olarak hesaplanmıştır.

Araç bu biçimi ile araştırmada öğrencilerin beklentilerini belirlemek için kullanılmıştır.

İşlem Yolu

Araştırmada kullanılan Beklenti ölçeği'nin örnekleme dahil öğrencilere uygulanması 1990-1991 Öğretim Yılı'nın bahar dönemi, Nisan-Mayıs ayları içinde gerçekleştirilmiştir.

Uygulama, dersler sırasında, ilgili öğretim elemanından izin alınarak yapılmıştır. Önce ölçekle ilgili açıklamalar verilmiş; öğrencilere, maddelerdeki ifadeleri, beklentilerinin gerçekleşmesini dileme açısından değilde, gerçekleşmelerini bekleme dereceleri açısından değerlendirmeleri özellikle vurgulanmıştır. Öğrencilerin sınıf, cinsiyet ve anabilim dallarına ilişkin bilgiler cevap kağıdı üzerine yazdırılmış, bu bilgilerin dışında tanıtıcı bilgi istenmemiştir. Uygulama süresinin ortalama 20 dakika aldığı gözlenmiştir.

Ölçek uygulanırken öğrencilerden herbir madde için "beklentime çok uygun", "beklentime uygun", "kararsızım", "beklentime uygun değil", "beklentime hiç uygun değil" kategorilerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Ölçek puanlanırken, olumlu maddeler "beklentime çok uygun" kategorisinden başlayarak 5,4,3,2,1; olumsuz maddeler ise tersine "beklentime hiç uygun değil" kategorisinden başlayarak 1,2,3,4,5 olarak puanlanmıştır. Sonuçta öğrencilerin herbiri için, "gelecek", "meslek" ve "evlilik" alt ölçeklerinden aldıkları üç farklı beklenti puanı ile, tüm ölçekden aldıkları "genel" beklenti puanı olmak üzere dört ayrı puan elde edilmiştir. Karşılaştırmalar bu dört farklı puan üzerinden yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama aracı ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri büyük ölçüde SPSS (Sosyal Bilimler İçin Paket Programlar) alt programları kullanılarak, bilgisayarda yapılmıştır.

Araştırmanın 1.2 ve 4. alt problemlerine yanıt aranırken, bağımsız gruplar için kullanılan t test, 3. alt problem için de tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda anlamlı çıkan F değerleri için, ortalamalar arası farkın kaynağını bulabilmek için Scheffé testi kullanılmıştır.

Ortalamalar arası farkın anlamlılık kontrolü için .05 anlamlılık düzeyi benimsenmiş ancak .01 anlamlılık düzeyleri de tablolarda ayrıca belirtilmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin olarak, elde edilen verilerin istatistiksel analizleri ve bulgulara yer verilmiştir.

Öğrencilerin Sınıflarına Göre Beklentileri

Araştırmanın birinci alt problemi, genel olarak Eğitim Fakültesindeki birinci sınıf öğrencileri ile dördüncü sınıf öğrencileri arasında beklenti puanları açısından bir fark bulunup bulunmadığı idi. Öğrencilerin sınıflarına göre gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerine ilişkin istatistiksel veriler Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO 2

Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf			4. Sınıf			t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	n	\bar{x}	s	n	\bar{x}	s		
Gelecek	266	57.98	5.89	225	57.01	6.20	1.76	Önemsiz
Meslek	266	52.07	7.22	225	50.21	6.84	2.93	Önemli 0.01
Evlilik	266	56.77	5.77	225	56.64	6.54	0.24	Önemsiz
Genel	266	166.82	15.89	225	163.86	15.75	2.07	Önemsiz 0.05

tT (489,.05): 1.96

tT (489,. 01) : 2.58

Tablo 2 incelendiğinde görülebileceği gibi, dördüncü sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklenti puanları ortalamaları, birinci sınıf öğrencilerinininkinden daha düşüktürler. Ortalamalar arasındaki bu farkların önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş, meslek ve genel beklenti puanları arasındaki fark önemli bulunmuştur.

Birinci sınıf öğrencilerinin meslek ve genel beklenti puanları ortalamaları sırası ile 52.07, 166.82; son sınıf öğrencilerinin ki ise 50.21, 163.86'dır. Bu bulgu, son sınıf öğrencilerinin meslek ve genel beklentilerinin, birinci sınıftaki öğrencilere oranla düştüğünü göstermektedir.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Beklentileri

Araştırmanın ikinci alt probleminde, genel olarak Eğitim Fakültesinde ki kız ve erkek öğrenciler arasında beklenti puanları açısından bir fark bulunup, bulunmadığı incelenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre beklenti puanlarına ilişkin istatistiksel analiz sonuçları Tablo 3'de gösterilmiştir.

TABLO 3

Kız ve Erkek Öğrencilerin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Cinsiyet Beklenti	Kız			Erkek			t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	n	\bar{x}	s	n	\bar{x}	s		
Gelecek	272	57.48	5.81	219	57.15	6.33	0.60	Önemsiz
Meslek	272	51.95	6.73	219	50.31	7.44	2.53	Önemli 0.05
Evlilik	272	56.35	6.32	219	57.17	5.87	1.50	Önemsiz
Genel	272	166.44	15.67	219	164.63	16.12	1.05	Önemsiz

$t_T (489, .05): 1.96$

Tablo 3 incelendiğinde; gelecek, meslek, genel beklentilerin kız öğrencilerde, evlilik beklentisinin ise erkek öğrencilerde biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farklılıklar t testi ile kontrol edildiğinde, sadece meslek puanları ortalamaları arasındaki fark, kızlar lehine anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, kız öğrencilerin gelecekteki mesleklerine yönelik beklentilerinin, erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Anabilim Dallarına Göre Beklentileri

Üçüncü alt problemde öğrencilerin beklentilerinin, öğrencisi oldukları anabilim dalına göre fark gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Anabilim dallarına göre öğrencilerin beklenti puanları ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4'de gösterilmiştir.

TABLO 4

Anabilim Dallarına Göre Öğrencilerin Beklenti Puanları Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Beklenti Anabilim Dalı	Gelecek		Meslek		Evlilik		Genel	
	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Eği. Psi. Hiz.	59.36	5.46	52.79	5.96	55.89	6.22	168.04	13.58
Eği. Pro. Öğ.	58.27	5.22	50.91	6.11	50.09	5.31	167.27	11.84
Eği. Ölç. Değ.	58.71	6.28	50.88	7.03	59.33	5.71	168.88	16.78
Eği. Yön. Tef. Pla.	56.71	6.06	51.82	8.34	55.68	5.32	164.21	17.28
İng. Öğr.	59.66	5.03	57.19	5.47	57.75	4.91	174.59	12.68
Fra. Öğr.	57.52	5.89	51.62	7.12	57.21	6.31	166.36	16.66
Alm. Öğr.	56.55	6.15	49.69	7.61	55.75	7.16	161.98	17.28
Biyo. Öğr.	57.10	6.04	51.40	7.24	56.43	6.36	164.93	16.54
Fiz. Öğr.	56.05	5.49	48.95	6.73	55.74	6.18	160.74	14.78
Kim. Öğr.	56.72	6.76	50.06	7.39	56.74	5.37	163.52	16.63
Mat. Öğr.	56.72	6.78	50.47	6.67	56.07	6.74	163.26	16.45

Tablo 4'de izleneceği gibi beklenti puanları ortalamaları, anabilim dallarında farklılıklar göstermektedir. Anabilim dalları arasındaki farklılıkların; gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentiler açısından anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile herbir beklenti türü için ayrı ayrı kontrol edilmiştir.

Anabilim dallarına göre öğrencilerin gelecek beklentisi puan ortalamalarının tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

TABLO 5**Anabilim Dallarına Göre Öğrencilerin Gelecek Beklentisi Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları**

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Anabilim Dalı	666.16	10	66.616		
Hata	17266.03	480	35.97	1.85	Önemsiz

Tablo 5'de de görülebileceği gibi öğrencilerin gelecek beklentisi puanları, anabilim dallarına göre değişkenlik göstermemiştir.

Anabilim dallarına göre öğrencilerin meslek beklentisi puan ortalamalarının tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

TABLO 6**Anabilim Dallarına Göre Öğrencilerin Meslek Beklentisi Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları**

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Anabilim Dalı	1770.28	10	177.028	3.71	Önemli
Hata	22925.96	480	47.762		

F Tab.: 2.37
(0.01)

Tablo 6'da izlenebileceği gibi, anabilim dallarına göre öğrencilerin meslek beklentisi puanları ortalamaları farklı bulunmuştur. Farklılığın hangi anabilim dallarından kaynaklandığını saptamak için, meslek beklentisi puanları ortalamaları Scheffé testi

ile karşılaştırılmıştır. Scheffé testi ile karşılaştırmalar sonucu, İngilizce öğretmenliği anabilimdalında ki öğrencilerin meslek beklentisi puan ortalamaları, diğer anabilim dallarının öğrencilerinden anlamlı olarak farklı çıkmıştır. Tablo 4'de de görülebileceği gibi İngilizce öğretmenliği anabilim dallarında ki öğrencilerin puan ortalamaları, diğer ortalamaların hepsinden daha yüksektir. Bu nedenle, İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin, diğer anabilim dallarında ki öğrencilere oranla gelecekteki meslek beklentilerinin daha olumlu olduğu söylenebilir. Meslek beklentisi puanlarının karşılaştırılması ile elde edilen diğer bir bulgu da, Eğitimde Psikolojik Hizmetler anabilim dalında ki öğrencilerin meslek beklentisi puan ortalamalarının, Fizik Öğretmenliği Öğrencilerinininkinden önemli derecede yüksek olmasıdır. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı öğrencileri Fizik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerine oranla daha iyimser bir meslek beklentisine sahiptirler.

Anabilim dallarına göre öğrencilerin evlilik beklentileri arasında bir fark olup olmadığı da tek yönlü varyans analizi ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

TABLO 7

Anabilim Dallarına Göre Öğrencilerin Evlilik Beklentisi Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Anabilim Dalı	613.523	10	61.352		
Hata	17800.986	480	37.085	1.65	Önemsiz

Yapılan varyans analizi sonucunda, öğrencilerin evlilik beklentisi puan ortalamaları arasında, anabilim dallarına bağlı anlamlı bir farklılık çıkmamıştır (Tablo 7).

Genel beklenti puanları ortalamaları da, anabilim dallarına göre tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

TABLO 8

Anabilim Dallarına Göre Öğrencilerin Genel Beklenti Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenlik Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Anabilim Dalı	5923.578	10	592.358		Önemli
Hata	117630.618	480	245.064	2.42	0.01

F Tab.: 2.37
(0.01)

Genel beklenti puanları ortalamaları, anabilim dallarına göre tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırıldığında birbirlerinden anlamlı olarak farklı bulunmuştur (Tablo 8). Farklılığın hangi anabilim dallarındaki öğrencilerin puan ortalamalarından kaynaklandığını bulmak için, puan ortalamaları Scheffé testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 4'de de görülebileceği gibi;

1. Yabancı Diller Öğretmenliği Bölümü, İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı'ndaki öğrencilerin genel beklenti beklenti puanlarının ortalaması, diğer tüm anabilim dallarından önemli derecede yüksektir. Yabancı Diller Öğretmenliği Bölümü içinde de, en yüksek genel beklenti puanı ortalaması, İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretmeniği (\bar{x} : 174.59) öğrencilerine ait bulunmaktadır. Bu bölüm içinde, Fransızca Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencileri de (\bar{x} : 166.36), Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fizik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinden (\bar{x} : 160.74) anlamlı olarak farklı puan almışlardır.

2. Eğitim Bilimleri Bölümü anabilim dalları içinde en yüksek genel beklenti puanı ortalaması, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'na (\bar{x} : 168.88) olmakla birlikte, Eğitim Bilimleri Bölümü anabilim dalları arasında genel beklenti puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Diğer bölümlerdeki anabilim dalları ile karşılaştırıldığında, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı öğrencilerinin genel beklenti puanları ortalaması; Fizik Öğretmenliği (\bar{x} : 160.74), Almanca Öğretmenliği (\bar{x} :161.98), Matematik Öğretmenliği (\bar{x} : 163.26) ve Kimya Öğretmenliği (\bar{x} : 163.52) puanları ortalamalarından anlamlı olarak farklıdır. Eğitimde Psikolojik Hizmetler (\bar{x} : 168.04) ile Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı (\bar{x} = 167.27) öğrencilerin genel beklenti puanları ortalamaları da, Fizik ve Almanca Öğretmenliği anabilim dalları öğrencilerinininkinden anlamlı olarak farklıdır.

3. Fen Bilimleri Bölümü anabilim dallarının, genel beklenti puanları ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Öte yandan Fen Bilimleri Bölümü içindeki anabilim dallarından hiçbirisi, diğer bölümlerdeki anabilim dallarından anlamlı derecede yüksek genel beklenti puanına sahip değildirler.

Anabilim dallarının bu toplu değerlendirmesinden sonra, aşağıda anabilim dallarının 1. ve 4. sınıfları teker teker gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri açısından karşılaştırılmıştır.

Anabilim Dallarının 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklentileri

Dördüncü alt problemde Eğitim Bilimleri, Fen Bilimleri ve Yabancı Diller Öğretmenliği anabilim dallarının ilk ve son sınıf öğrencileri arasında beklenti puanları açısından bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla herbir anabilim dalında ki birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin beklenti puanları ortalamaları karşılaştırılmış, t testi ile farkların anlamlılık derecesi kontrol edilmiş ve sonuçlar tablolarda gösterilmiştir.

Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

EPH Anabilim Dalı birinci ve son sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerini karşılaştırmak için, birinci sınıftan 25, son sınıftan 31 öğrencinin beklenti puanları ortalamaları arasında önemli bir fark olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş, sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

TABLO 9
EPH Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf / Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	61.88	3.61	57.32	5.88	3.56	Önemli 0.01
Meslek	55.20	5.19	50.84	5.90	2.95	Önemli 0.01
Evlilik	57.00	5.55	54.93	6.68	1.26	Önemsiz
Genel	174.16	9.77	163.10	14.33	3.43	Önemli 0.01

tT (54,.01) : 2.68

Tablo 9 incelendiğinde EPH birinci sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklenti puan ortalamalarının 4. sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin beklenti puanı ortalamaları arasındaki bu farkın önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde "evlilik beklentisi" hariç, diğerlerinin 0.01 düzeyinde önemli olduğu görülmüştür. Bu verilere dayanarak, öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde, evlilik dışındaki beklentilerinde düşüşler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

EPÖ Anabilim Dalı Öğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerini karşılaştırmak için yapılan istatistiksel analizlere 1. sınıftan 21, 4. sınıftan 23 kişi katılmış, analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

TABLO 10

EPÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	60.28	4.64	56.44	5.13	2.62	Önemli 0.05
Meslek	52.86	5.60	49.13	5.77	2.10	Önemli 0.05
Evlilik	57.91	6.07	58.26	4.63	0.22	Önemsiz
Genel	171.04	11.50	163.83	11.30	2.19	Önemli 0.05

tT (42, .05): 2.02

Tablo 10 incelendiğinde, EPÖ Anabilim Dalı birinci sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek ve genel beklenti puan ortalamalarının, son sınıf öğrencilerinin ise evlilik beklentisi puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Beklenti puanları arasında gözlenen bu farklılıkların önemli olup olmadığını görmek için yapılan t

testi sonucunda, gelecek, meslek ve genel beklenti puanları ortalamaları arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle, EPÖ Anabilim Dalı öğrencileri, son sınıfa geldiklerinde evlilik beklentisi dışındaki beklentilerinde düşmeler olduğu sonucuna varılmıştır.

Eğitimde Ölçme Değerlendirme (EÖD) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

EÖD Anabilim Dalında, birinci sınıftan 42, son sınıftan 18 öğrenci gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri açısından karşılaştırılmışlardır. Sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

TABLO 11

EÖD Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	58.42	7.37	50.91	4.64	4.04	Önemli 0.01
Meslek	52.25	7.84	48.94	5.42	1.61	Önemsiz
Evlilik	59.88	6.40	58.61	4.73	1.73	Önemsiz
Genel	170.54	19.81	166.67	11.80	0.79	Önemsiz

$t_T(58., 01) : 2.66$

Tablo 11'deki beklenti puanları ortalamaları incelendiğinde, EPÖ birinci sınıf öğrencilerinin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde, sadece gelecek puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Birinci sınıf öğrencilerin gelecek beklentisi puan ortalaması daha yüksek olduğu için, birinci sınıf öğrencilerinin geleceğe, son sınıflara oranla daha iyimser baktıkları düşünülmektedir.

**Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi (EYTEPE)
Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri**

EYTEPE Anabilim Dalı birinci sınıftan 25, son sınıftan 9 öğrencinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri karşılaştırılmış, sonuçlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

TABLO 12

**EÖD Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin
Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri**

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	57.16	6.75	55.44	3.54	1.06	Önemsiz
Meslek	51.88	9.30	51.67	5.27	0.09	Önemsiz
Evlilik	55.68	5.80	55.44	3.54	0.17	Önemsiz
Genel	164.72	19.39	162.78	10.04	0.42	Önemsiz

Tablo 12'den izlenebileceği gibi, EYTEPE Anabilim Dalı birinci sınıf öğrencilerinin beklenti puanları ortalamaları, son sınıflarinkinden yüksek olmasına karşın, öğrencilerin beklenti puanları ortalamaları arasındaki farklar önemli bulunmamıştır. Buradan; son sınıfa geldiklerinde EYTEPE öğrencilerinin beklentilerinde önemli bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır.

**İngiliz Dili Öğretmenliği (İDÖ) Anabilim Dalı
Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri**

İDÖ Anabilim Dalı birinci ve son sınıf öğrencilerinin gelecek-meslek, evlilik ve genel beklenti puan ortalamaları karşılaştırılarak, aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 13'de gösterilmiştir.

TABLO 13

IDÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	58.67	5.84	60.53	4.17	1.03	Önemsiz
Meslek	56.73	6.90	57.59	3.99	0.42	Önemsiz
Evlilik	57.33	4.08	58.12	5.64	0.46	Önemsiz
Genel	172,73	14.90	176.90	10.56	0.76	Önemsiz

IDÖ Anabilim Dalı birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin beklenti puanları ortalamaları incelendiğinde, son sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerinin birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 13). Beklenti puanları arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı test edildiğinde, son sınıf puanlarındaki yükselmenin önemli olmadığı görülmüştür. Sonuçta, IDÖ öğrencilerinin beklentilerinde sınıflarına ilişkin olarak önemli bir fark bulunmamaktadır.

Fransız Dili Öğretmenliği (FDÖ) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

FDÖ Anabilim Dalı'nda, birinci sınıftan 26, son sınıftan 16 öğrenci gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri açısından karşılaştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 14'de verilmiştir.

FDÖ birinci sınıf öğrencilerinin beklenti puanları ortalamaları, son sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir (Tablo 14). Puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde, gelecek ve genel beklenti puanları ortalamaları arasında 0.05 düzeyinde, Meslek puanları ortalamaları arasında ise 0.01 düzeyinde anlamlı farklar bulunmuştur. Evlilik beklentisi puanları arasındaki fark ise önemli değildir. Bu verilere dayanarak, FDÖ öğrencilerinin son sınıfa geldiklerinde gelecek, meslek ve genel beklentilerinde düşmeler olduğu söylenebilir.

TABLO 14
FDÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları
Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	59.04	5.20	55.06	6.28	2.12	Önemli 0.05
Meslek	54.15	6.01	47.50	7.02	3.15	Önemli 0.01
Evlilik	57.62	5.82	56.56	7.20	0.49	Önemsiz
Genel	170.81	14.00	159.13	18.48	2.17	Önemli 0.05

$t_T(40, .01) : 2.70$

$t_T(40, .05) : 2.02$

Alman Dili Öğretmenliği (ADÖ) Anabilim Dalı
Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

ADÖ Anabilim Dalı, 26 birinci sınıf, 34 son sınıf öğrencisi gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentileri açısından karşılaştırılmışlardır. Sonuçlar Tablo 15'de gösterilmiştir.

TABLO 15
ADÖ Anabilim Dalı 1. Sınıf ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti
Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	52.46	5.76	55.85	6.42	2.15	Önemli 0.05
Meslek	51.81	7.40	48.06	7.46	1.94	Önemsiz
Evlilik	56.65	6.24	55.06	7.81	0.88	Önemsiz
Genel	165.32	17.65	158.37	16.59	1.42	Önemsiz

$t_T(58, .05) : 2.00$

Tablo 15 incelendiğinde, meslek, evlilik ve genel beklenti puanları ortalamalarının birinci sınıfların, meslek puanı ortalamasının ise son sınıfların lehine olduğu görülmektedir. Beklenti puanları ortalamaları arasındaki farkların önem derecesi kontrol edildiğinde, sadece gelecek beklentisi puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu nedenle, ADÖ son sınıf öğrencilerinin gelecek beklentilerinin, birinci sınıflara oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Biyoloji Öğretmenliği (BİYÖ) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

BİYÖ Anabilim Dalı birinci ve son sınıf öğrencilerinin beklentilerini karşılaştırmak için, birinci sınıftan 15, son sınıftan 15 öğrencinin beklenti puanları ortalamaları arasında önemli bir fark olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş, sonuçlar Tablo 16'da gösterilmiştir.

TABLO 16

BİYÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	54.60	5.54	59.60	5.60	2.46	Önemli 0.05
Meslek	49.80	7.52	53.00	6.82	1.22	Önemsiz
Evlilik	55.00	5.36	57.87	7.12	1.25	Önemsiz
Genel	159.40	15.30	170.47	16.34	1.91	Önemsiz

tT (28., 05) : 2.05

Tablo 16'dan da izlenebileceği gibi BIYÖ Anabilim Dalı 4. sınıf öğrencilerinden beklenti puanları ortalamaları, 1. Sınıf öğrencilerinin ortalamalarından daha yüksektir. Puan ortalamaları arasındaki farkların önem derecesi t test ile kontrol edilmiş ve gelecek beklentisi puan ortalamaları arasındaki fark, 4. sınıflar lehine yüksek bulunmuştur. BIYÖ anabilim dalı öğrencilerinin gelecekte beklenenleri son sınıfa geldiklerinde önemli derecede yükselmektedir.

Fizik Öğretmenliği (FİZÖ) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

FİZÖ Anabilim Dalı'ndan 28 birinci, 15 dördüncü sınıf öğrencisinin beklenti puan ortalamaları karşılaştırılarak, t testi ile aralarında önemli bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir.

TABLO 17

FİZÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	56.11	5.08	55.93	6.37	0.09	Önemsiz
Meslek	49.89	6.51	42.20	7.00	3.52	Önemli (0.01)
Evlilik	54.75	5.58	57.60	7.01	1.36	Önemsiz
Genel	160.75	14.30	160.73	16.16	0.003	Önemsiz

tT (41., 01) : 2.70

FİZÖ Anabilim Dalı öğrencilerinin evlilik beklentisi dışındaki beklentilerinde, son sınıfa gelindiğinde düşüşler gözlenmektedir. Beklentilerdeki bu azalmanın önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş ve meslek beklentisindeki azalma önemli bulunmuştur (Tablo 17). Birinci sınıf öğrencilerinin meslek beklentileri, son sınıf öğrencilerine oranla daha olumludur.

Kimya Öğretmenliği (KİMÖ) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

KİMÖ Anabilim Dalı birinci ve son sınıf öğrencilerinin beklentilerini karşılaştırmak için, birinci sınıftan 32, son sınıftan 18 öğrencinin beklenti puanları ortalamaları arasında önemli bir fark olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş, sonuçlar Tablo 18'de gösterilmiştir.

TABLO 18

KİMÖ Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Beklenti Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	57.44	5.69	55.44	8.38	1.99	Önemsiz
Meslek	51.28	7.33	47.89	7.19	1.59	Önemsiz
Evlilik	56.72	4.79	56.79	6.42	0.03	Önemsiz
Genel	165.44	15.47	161.59	14.70	0.77	Önemsiz

Tablo 18 incelendiğinde, KİMÖ son sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek ve genel beklenti puanlarında, birinci sınıflara oranla düşmeler gözlenmesine karşın, puanlar arasındaki farklılıklar önemli bulunmamıştır. Son sınıfa geldiklerinde, KİMÖ öğrencilerinin, gelecek beklentilerinde önemli bir değişiklik gözlenmemektedir.

Matematik Öğretmenliği (MATÖ) Anabilim Dalı Öğrencilerinin Beklenti Düzeyleri

MATÖ Anabilim Dalından 29 birinci, 29 dördüncü sınıf öğrencisinin beklenti puanları ortalamaları karşılaştırılarak, t testi ile aralarında önemli bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 19'da verilmiştir.

TABLO 19

Sınıf Beklenti	1. Sınıf		4. Sınıf		t Değeri	Önemlilik Düzeyi
	\bar{x}	s.	\bar{x}	s.		
Gelecek	56.86	7.32	56.59	6.32	0.09	Önemsiz
Meslek	52.00	6.52	48.93	6.55	1.79	Önemsiz
Evlilik	56.07	7.31	56.07	7.31	-	Önemsiz
Genel	164.93	18.15	161.59	14.70	0.77	Önemsiz

Tablo 19 incelendiğinde, MATÖ son sınıf öğrencilerinin gelecek, meslek ve genel beklenti puanlarında bir parça düşüş, evlilik beklentisi puan ortalamalarında ise bir değişme olmadığı gözlenmiştir. Ancak t testi ile yapılan kontroller, beklenti puanlarında görülen değişikliklerin önemli olmadığını göstermektedir. MATÖ öğrencileri son sınıfa geldiklerinde, beklentilerinde önemli değişiklikler olmamaktadır.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA ve YORUM

Bu çalışmada Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi anabilim dallarına devam eden öğrencilerin gelecek, meslek, evlilik ve genel beklentilerinin sınıflarına, cinsiyetlerine ve anabilim dallarına göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırma bulgularına bağlı olarak varılan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

Öğrencilerin Sınıflarına Göre Beklentileri

Geleceğe yönelik beklentilere ilişkin olarak, tüm birinci sınıflar ve dördüncü sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte, Eğitim Bilimleri Bölümü'nün Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı'nın dışında ki anabilim dallarında, birinci sınıf öğrencilerinin gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. EYTEPE Anabilim Dalı'nda da, birinci sınıf öğrencilerinin gelecek beklentileri daha yüksek olmasına karşın aradaki fark önemli değildir. Diğer bölümlerin anabilim dallarında ise, genellikle birinci sınıfların beklentileri yüksek gibi görünmesine karşın, son sınıf gelecek beklentileri ile olan farklar anlamlı değildir.

Eğitim Bilimleri Bölümü anabilim dallarının 3. ve 4. sınıf eğitim programlarının içinde seçmeli ya da zorunlu olarak "Örgüt Psikolojisi", "Aile İlişkileri ve Eğitim", "Kişilik ve Uyum Problemleri" gibi psikososyal temelli dersler, diğer bölümlere oranla daha ağırlıklı olarak yer almaktadır. Bir araştırma bulgusuna dayalı olmasına karşın araştırmacının kişisel gözlemleri, insan ilişkileri ve davranışın dinamiklerine yönelik olarak dersler alan öğrencilerin, bir süre sonra kendilerine daha eleştireci gözlerle bakmaları, zaman zaman da çevreyle etkileşimlerini irdelerken daha karamsar düşünmeye başladıkları doğrultusundadır. Buna bağlı olarak, eğitim programlarının içeriği, Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentilerinde son sınıftaki önemli derecede düşmeler olmasını etkileyen faktörlerden biri olarak kabul edilebilir.

Öte yandan onbir anabilim dalı içinde sadece Alman Dili ve Biyoloji Öğretmenliği anabilim dallarının öğrencilerinin gelecek beklentilerinde, son sınıfa gelindiğinde önemli derecede yükselmeler gözlenmiştir. Bu anabilim dalları öğrencileri arasında, yaşamlarının bir bölümünü Almanya'da geçirmiş olan öğrencilerin bulunması ve öğrencilerin eğitim süreçlerinin sonuna gelene kadar geçirdikleri zaman diliminde uyum sorunlarını halletmiş olma olasılıklarının artması, son sınıf öğrencilerinin, birinci sınıflara oranla gelecek beklentilerinin daha iyimser görünmesine neden olmuş olabilir. Ancak, varılan bu sonucun geçerlik derecesi öğrencilerin demografik ve psiko-sosyal özelliklerin bölümlerin çerçevesinde karşılaştırılarak inceleyen yeni araştırmalarla ortaya konabilir.

Meslek beklentilerine ilişkin olarak da, birinci sınıfların tümünün son sınıflara oranla daha iyi bir meslek beklentisine sahip buldukları görülmektedir. Bu bulgu Biyoloji ve İngilizce Öğretmenliği dışındaki anabilim dalları için de geçerli görünmekle birlikte, sadece Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Eğitim Programları ve Öğretim, Fransız Dili Öğretmenliği anabilim dallarında, meslek beklentisinde ki son sınıflarda ortaya çıkan düşme, anlamlı bulunmuştur. Erden (1990) tarafından Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da, son sınıflara doğru ilerlendikçe meslek beklentilerinde düşmeler olduğu bulunmuştur.

Okulun bitirilmesine yakın iş bulmaya yönelik kaygıların ağırlık kazanmaya başlaması, son sınıf öğrencilerinin mesleki beklentilerini olumsuz olarak etkilemiş olabilir. Öte yandan, işe başlarken beklentilerin olumlu olmasının, iş doyumunu arttırdığını gösteren bazı araştırmalar bulunmaktadır (Dalal ve Singh, 1986). Anabilim dallarından mezun olan öğrencilerin çalışabilecekleri işlerin analizleri yapılarak, bu işler için bilgisayar kullanımı, yeterli yabancı dil bilgisi gibi ek becerilerin de kazandırılacağı derslerin eğitim programları içinde yer alması ve iş olanaklarına yönelik olarak öğrencilerin bilgilendirilmesine önem verilmesi, daha olumlu bir meslek beklentisi ile öğrencilerin mezun olmalarını sağlayabilir.

Öğrencilerin evliliğe yönelik beklentilerinde, sınıf ve anabilim değişkenlerinin bir fark yaratmadığı görülmüştür. Cinsiyetlere bağlı olarak da evlilik beklentileri arasında bir fark bulunmamıştır. Bu durum, öğrencilerin evlilikten beklentilerinin benzer olduğunu düşündürmektedir. Araştırmada, öğrencilerin evliliğe yönelik algılarının neler olduğu soruşturulmamıştır. Ancak elde edilen bulgulardan, üniversite öğrencilerinin evlilik kurumuna ilişkin algılarının da birbirlerine benzer olduğu izlenimine varılmıştır. Evlilik kurumuna yaklaşımları açısından; üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarla, üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme benzer yaş gruplarındaki farklı örneklerle karşılaştıran araştırmalar, üniversite yaşamının evlilik kurumunu algılayışta ki etkilerinin neler olacağı sorusuna yanıt verebilir.

Birinci sınıf öğrencilerinin tümünün genel beklentileri de son sınıflara oranla önemli derecede yüksektir. Bu bulgu; gelecek ve meslek beklentilerinin son sınıf öğrencilerinde daha düşük olduğu bulgusuna paraleldir. Anabilim dallarının ilk ve son sınıf öğrencilerinin genel beklentileri karşılaştırıldığında ise Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Eğitim Programları ve Öğretim, Fransızca Öğretmenliği anabilim dallarının birinci sınıf öğrencilerinin son sınıflardan daha yüksek genel beklenti puanları aldıkları görülmüştür. Bu üç anabilim dalının birinci sınıf öğrencilerinin meslek ve gelecek beklentisi puanlarının da daha yüksek olması genel beklentilerine işaret eden toplam puanlarında da yükselmelere neden olmuş olabilir.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Beklentileri

Beklentiler arasında cinsiyete bağlı olarak farklılık, sadece öğrencilerin tümü arasında, meslek beklentileri açısından kız öğrenciler lehine olarak çıkmıştır. Öğretmenlik mesleğinin kızlar tarafından daha çok tercih edilen bir meslek olarak bilinmesi, kız öğrencilerin bölümlerine erkek öğrencilere oranla daha istekli olarak devam etmekte olabileceklerini düşündürmektedir. Bu durum, kız öğrencilerin gelecekteki mesleklerine yönelik beklentilerini, erkek öğrencilere oranla yükseltmiş olabilir.

Öğrencilerin Anabilim Dallarına Göre Beklentileri

Araştırmada incelenen problemlerden biri de, beklentiler açısından anabilim dalları arasında bir fark olup olmadığı idi. Anabilim dallarının birbirleri ile karşılaştırılmasından elde edilen veriler, meslek beklentisi ve genel beklenti açısından bir farklılık olduğunu göstermektedir. İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı'nın gerek meslek beklentisi, gerekse de genel beklenti puanlarına ilişkin olarak yapılan sıralamada en üst sırayı alması dikkati çeken bir noktadır. İngilizce Öğretmenliği Öğrencilerinin beklentileri, tüm anabilim dalları öğrencilerinden anlamlı ölçülerde yüksek görünmektedir. Günümüzde yabancı dil özellikle de İngilizce bilgisinin mesleki açıdan yükelebilmek için önde gelen koşullardan biri olduğu bilinmektedir. Bu koşulu yerine getirmiş olarak mezun olacaklarını bilen öğrencilerin geleceğe bakışlarının da daha olumlu olabileceği düşünülebilir. Bu duruma bağlı olarak da, İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin diğer öğrencilere oranla beklenti puanları daha yüksek olabilir.

Sonuç olarak; araştırma bulguları bir bütün olarak ele alınacak olursa, son sınıf öğrencilerinin beklentilerinin, birinci sınıf öğrencilerinden daha düşük olduğu

görülmektedir. Bu durumun, öğrencilerin eğitim süreci içinde beklentilerini daha gerçekçi olarak mı değerlendirmeye başladıklarından, yoksa aldıkları eğitimin, kendilerini umdukları kadar yetişkin yaşamına hazırlamamış bulmalarından mı kaynaklandığı, bundan sonra yapılacak olan araştırmalarla açığa kavuşturulabilir.

Eğitim Fakültesi öğrencilerini, diğer fakültelerdeki öğrenciler ile farklı akademik ve psikososyal değişkenler açısından karşılaştıran araştırmaların; uygulamadaki eğitim programlarının, öğrencilerin kişisel ve mesleki benlik alguları üzerindeki etkilerinin açığa çıkarılması ve gereksinmelerin saptanması, gerekli ise de önlemler alınabilmesi için yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Biddle, B.J; Bank, B; Slavings, R.L. "Modality of Thought, Campus Experiences and the Development of Values". **Journal of Educational Psychology**. Vol. 82 (4). 1990. 671-682.
- Bourjaily, A. "The Relationship among Self Concept, Achievement and Occupational Aspirations of High School Senior Students". **Dissertation Abstract International**. Vol. 45 (03). 1984. A-801.
- Dalal, A.K; Singh, R.A. "An Integration Theoretical Analysis of Expected Job Attractiveness and Satisfaction". **International Journal of Psychology**. Vol. 21 (4-5). 1986. 555-564.
- Erden, M. "Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğrencilerinin Meslekleri ile İlgili Beklentileri". **H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı 4-5. 1990. (93-107), (245-257).
- Feather, N.J. "Effects of Prior Success and Failure on Expectations of Success and Subsequent Performance". **Journal of Personality and Social Psychology**. 3. 1966. 287-289.
- Fibel, B; Hale, D. "The Generalized Expectancy for Success Scale-A New Measure". **Journal of Consulting and Clinical Psychology**. Vol. 46 (5). 1978. 924-931.
- Greenhouse, J.H; Seidel, C; Marinis, M. "The Impact of Expectations and Values on Job Attitudes". **Organizational Behaviour and Human Performance**. Vol. 31 (3). 1983. 394-417.
- Kılıççı, Y. **Okulda Ruh Sağlığı**. Ankara: Şafak Ofset. 1989.
- Rotter, J.B. **Social Learning and Clinical Psychology**. N. J.; Prentice Hall. 1954.
- Rotter, J.B. "Some Problems and Misconceptions Related to the Construct of Internal versus External Control of Reinforcement". **Journal of Consulting and Clinical Psychology**. 43. 1975. 56-57.